

FRAMOVER!

Kunst og politikk i Viken fylke

B O A
Billedkunstnerne i Oslo og Akershus

Innledning

Når Akershus, Buskerud og Østfold slår seg sammen til Viken fylke er det viktig for oss som fagorganisasjoner at de gode ordningene som eksisterer i de ulike fylkene ikke forsvinner. Vi foreslår derfor at man benytter «beste praksis» som utgangspunkt for å allmenngjøre ordninger til hele den nye regionen.

Regionsreformen og opprettelsen av Viken er en mulighet til å gjøre opp status av tiltak på hele feltet. Hva fungerer og bør styrkes, og hvilke ordninger har gått ut på dato?

Vi vil i dette dokumentet belyse områder av kunstpolitikken som angår det visuelle kunstfeltet og komme med forslag til tiltak som støtter opp under politikk som har vist seg effektiv i å gi publikum gode kunstopplevelser, samt gjøre Viken til et attraktivt sted å bo og virke som utøvende kunstner

Vi har valgt å fatte oss i korthet i denne presentasjonen og ser frem til videre samtaler!

KUNST I OFFENTLIG ROM

Kunst i offentlig rom

Offentlige kunstprosjekter gjør kunsten tilgjengelig der befolkningen bor og ferdes og beriker allmenhetens opplevelsen av sitt nærmiljø. I mange tilfeller vil den summen som avsettes til et kunstprosjekt være en avgjørende identitetsskaper for et bygg eller byrom. Offentlige kunstprosjekter er en viktig inntektskilde for kunstnerne og bidrar ofte til at lokale håndverkere får inntekter i produksjonsleddet. På grunn av de åpenbart positive ringvirkningene mener vi derfor at Viken bør ha som ambisjon å vedta en praksis som tilsvarer de beste på feltet.

Vei og infrastruktur er et annet område Viken burde se på som en mulighet til å inkludere i ordningen. Statens vegvesen har realisert en rekke identitetsskapende offentlige kunstprosjekter som har vakt nasjonal og internasjonal oppmerksomhet. Forskning viser at varierte opplevelser langs veien reduserer ulykker. Dette er med andre ord god samfunnsøkonomi.

Forslag til tiltak:

- Klare retningslinjer for gjennomføringen av kunstprosjekter med oppnevning av kunstfaglig konsulent, kunstplan og åpne utlysninger av oppdrag til kunstnerne som hovedregel.
- Vedta en praksis for offentlige kunstprosjekter som tilsvarer de beste på feltet.
- Utrede om det er hensiktsmessig å innføre en ordning lik Kunstordningen i Oslo.
- Arbeide for at også offentlige investeringer i vei og annen infrastruktur skal inkluderes i ordningen.

Oslo kommunes kunstordning

Oslo kommunes kunstordning skal arbeide for at profesjonell kunst preger og forbedrer Oslos offentlige rom til glede for et allment publikum, og spesielt barn og unge.

Hvert år avsettes 0,5 % av kommunens investeringsbudsjett til kunst gjennom ordningen, som administreres av Kulturetaten. Kunstordningen skiller seg fra hvordan utsmykning tradisjonelt har vært gjennomført, ved at midlene er fristilt fra de enkelte byggeprosjektene.

Midlene fordeles til permanente kunstprosjekter, både uten- og innendørs, temporære satsinger og direkte innkjøp fra kunstnere og gallerier. Kunstordningen finansierer også forvaltning og formidling av samlingen.

For alle permanente prosjekter settes det ned et kunstutvalg som består av arkitekt, byggherre og brukerrepresentant. Utvalgene ledes av en kunstkonsulent, med bakgrunn som kunstner eller kurator. En rådgiver fra Kulturetaten følger utvalgets arbeid.

(Fra nettsidene til Oslo kommune)

DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN

Den kulturelle skolesekken (DKS)

I en stadig mer digitalisert skolehverdag (og hverdag generelt), hvor bilder i økende grad benyttes til å formidle mening, besitter det visuelle kunstfeltet en viktig kompetanse. Formidlingsopplegg for visuell kunst i DKS bidrar til elevenes forståelse og lesning av bilder, illustrasjoner andre visuelle uttrykk, både formalt og innholdsmessig. Det å kunne tolke bilder og subtekster blir stadig viktigere i en uoversiktlig og fragmentert offentlighet. DKS er en grunnleggende del av allmenndannelsen og en inntektskilde for kunstnerne gjennom honorarer som formidler og vederlag for bruk av verk.

Forslag til tiltak:

- Viken fylkeskommune følger honorarsatser og øvrige vilkår for DKS i henhold til nasjonale fremforhandlede bransjestandarder. KS (Kommunenes Sentralforbund) og CREO (Musikernes fellesorganisasjon, tidligere MFO) har inngått en rammeavtale ASA 4401 om vilkår for oppdragstakere i Den kulturelle skolesekken (DKS).

- Anerkjennelse viktigheten av visuell kunst som en integrert del av opplæringen i grunnskolen og styrke den kulturelle skolesekken i strategi- og kulturplaner.

FAGFELLEVRURDERING OG ARMLENGDEPRINSIPPET

Fagfellevurdering og armlengdeprinsippet

Viken fylkeskommune er en viktig bidragsyter til både det frie og det institusjonelle kunstfeltet, og bør nedfelle armlengdesprinsippet i sine kunstplaner. Med fagfellevurdering kvalitetssikrer man tildelingene, og sørger for kunstfaglig legitimitet og kompetanse i ordningene. En prosjektgruppe nedsatt av KS leverte i 2018 rapporten: «Kultur for framtida. Anbefalinger fra kulturprosjektet Oppspill». Der anbefaler de blant annet:

«[Økt] tillit mellom kultur- og kommunesektor [bør] vektlegges ved å utarbeide en felles strategi og plan for forankring og videreutvikling av armlengdeprinsippet i kommunesektoren.» (s. 51).

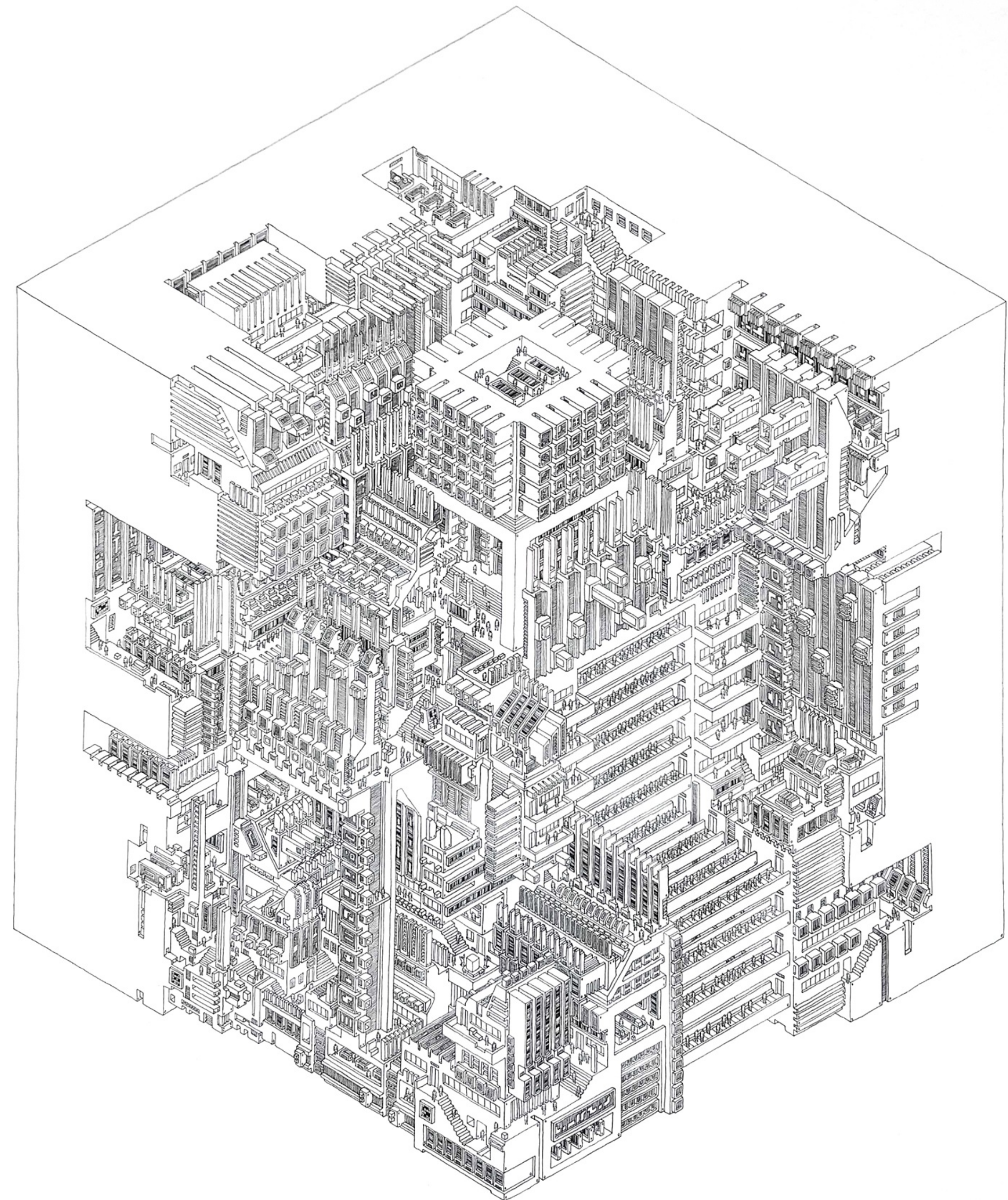
Kulturdepartementet skriver i «Utredning av oppgave- og ansvarsfordeling mellom forvaltningsnivåene på kulturområdet», følgende:

«Det kan være et alternativ å innta bestemmelser om regionalt planarbeid og eventuelt armlengdeprinsippet i (kultur) loven.» (s. 72).

Kunstnerorganisasjonene er i en særskilt posisjon når det gjelder å oppnevne representanter til råd, utvalg og juryer hvor det er behov for kunstfaglig kompetanse. Vi er demokratiske organisasjoner som har over 40 års erfaring med formidling av kompetanse.

Forslag til tiltak:

- Armlengdesprinsippet nedfelles i Fylkets kulturplan.
- Rullerende kunstfaglig fagfellevurdering i komiteer og kunstfaglige råd. Dette slipper til nye stemmer og bredde i kunstsyn og kompetanse.
- Bruke kunstnerorganisasjonenes demokratiske struktur til oppnevnelser av fagkyndige gjennom våre årsmøter.

KULTURUTVIKLING

Kulturutvikling

En region på størrelse med Viken bør ha som ambisjon å tiltrekke seg aktive og profesjonelle billedkunstnere. Det bør legges til rette for produksjon av kunst som kan speile tiden vi lever i og formidle tanker og inntrykk for publikum både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Det er identitetsskapende for Viken å ha et rikt og variert kulturliv med lokale kunstnere. For å oppnå dette og tilby publikum et bredt utvalg av kvalitativ god kunst bør det opprettes stipender for kunstnere som bor og virker i Viken, og søkbare midler for prosjekter som vises i regionen.

En aktiv politikk rettet inn mot billedkunstfeltet vil bidra til å styrke en profesjonalisert infrastuktur innen opplevelses-økonomien. Tilstøtende næringer og fagmiljøer innen produksjon og formidling vil i økende grad kunne delta på et høyere nivå..

Kunstnerorganisasjonene ønsker å være en proaktiv og konstruktiv samarbeidspartner for fylkeskommunen. Vi kjenner kunstnerens behov og vil bidra til kunnskapsbaserte avgjørelser i utarbeidelse av politikk på feltet.

Forslag til tiltak:

- Regionale stipendordninger vurdert av et kunstfaglig råd .
- Regionale prosjektmidler vurdert av et kunstfaglig råd .

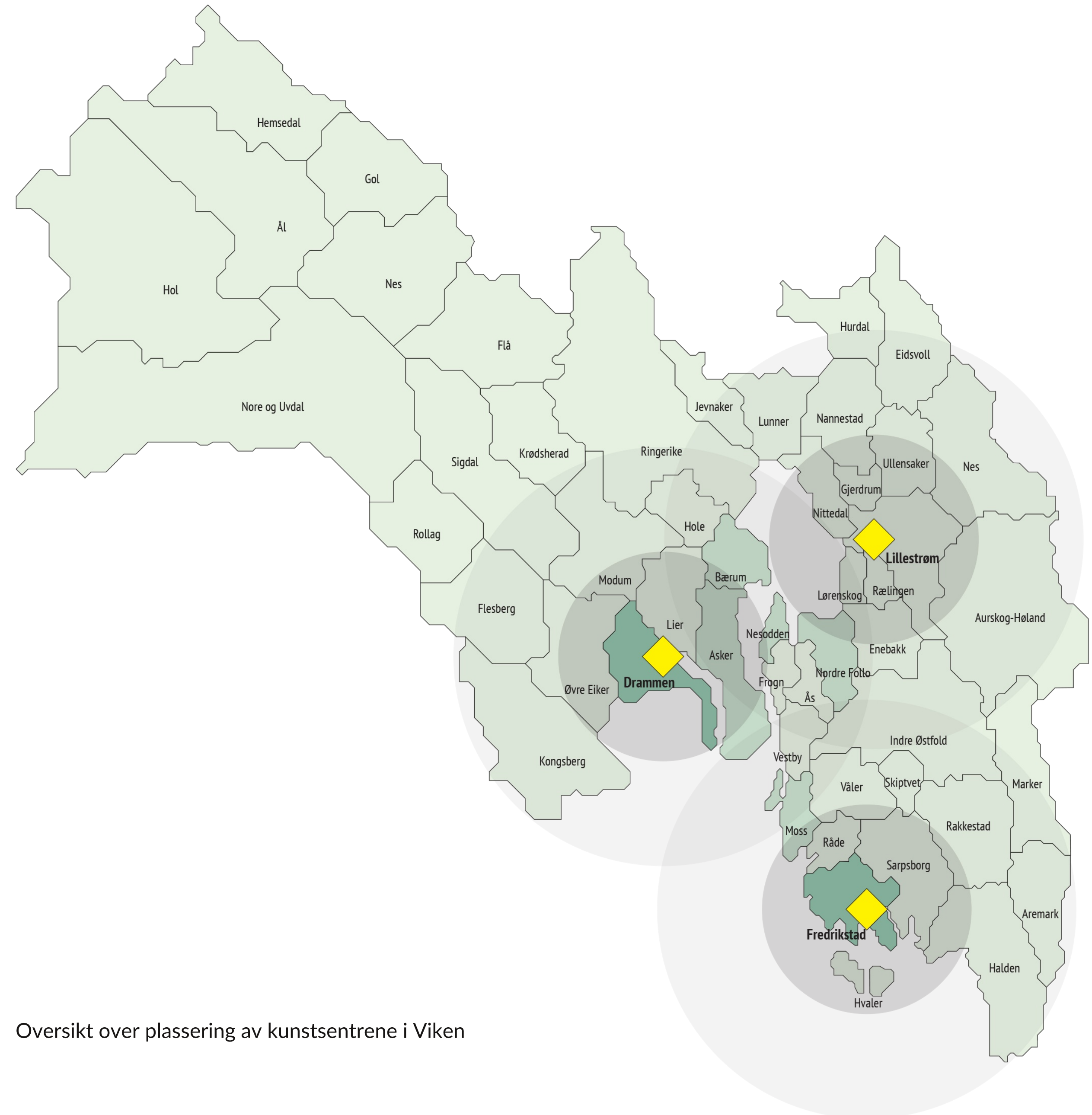
KUNSTSENTRENE

Kunstsentrene

De regionale kunstsentrene spiller en viktig rolle i formidling av samtidskunst. Noen er også produsenter og administrativt ansvarlig for turneer for DKS. Fra et kunstnerperspektiv er de viktige både som visningsarenaer og som ressursentre lokalt. De er kunstnerstyrt med styrer og representantskap som oppnevnes på organisasjonenes årsmøter, noe som skaper tillit og tilhørighet blant kunstnerne. I Viken vil det ligge tre kunstsentre, *Nitja senter for samtidskunst*, *Buskerud kunstsenter* og *Østfold kunstsenter*. Det er lokale forskjeller mellom institusjonene når det gjelder oppgaver, budsjetter og organisering. Vi ønsker å bidra til at kunstsentrene beholder sin viktige funksjon som visningsarena, rådgivning i offentlige kunstprosjekter for fylket og kommuner, knutepunkt for DKS, seminarer og foredrag for publikum og utøvere. Det er naturlig å diskutere hva som kan samordnes, men også være lydhør for regionale og historiske forskjeller.

Forslag til tiltak:

- *Styrke kunstsentrenes rolle som formidler og samfunnsaktør i Viken.*
- *Samordne vederlagssatser for visning av kunst og styrke de økonomiske rammevilkårene for utstillere med ordninger som søkbare prosjektmidler og produksjonshonorarer.*

Oversikt over plassering av kunstsentrene i Viken

ATELIERER OG FELLESVERKSTEDER

Atelierer og fellesverksteder

Atelieret er grunnsteinen i det kunstnerisk virke. Det er et verksted, et rom for kontemplasjon, kontor og gjerne også et salgslokale.

All forskning og alle rapporter som det offentlige har gjennomført de siste årene viser at billedkunstfeltet taper terreng økonomisk i forhold til resten av samfunnet. Dette er godt underbygget gjennom statistikk fra Telemarkforskning og «Kunst i Tall» (Kulturdepartementet).

Det er helt avgjørende for kunstnerstanden at de har forutsigbare og rimelige leieforhold for sine atelierer. De aller fleste større byer i Norge har fylkeskommunale og kommunalt støttede atelierfelleskap. Slike tiltak har en lang historie og er en velprøvd og svært effektiv måte å føre god kunstpolitikk på.

Alt for ofte blir investeringene som legges ned av kunstnere og øvrige bidragsytere prisgitt kortsiktige leieforhold med private utleiere. For å unngå dette og dermed få ut det fulle potensialet av investeringene over tid bør det være offentlig eierskap i bygningsmassen.

Den mest hensiktsmessige måten å etablere og organisere store atelierfelleskap på er et samarbeid mellom fylke, kommune og kunstnerorganisasjonene.

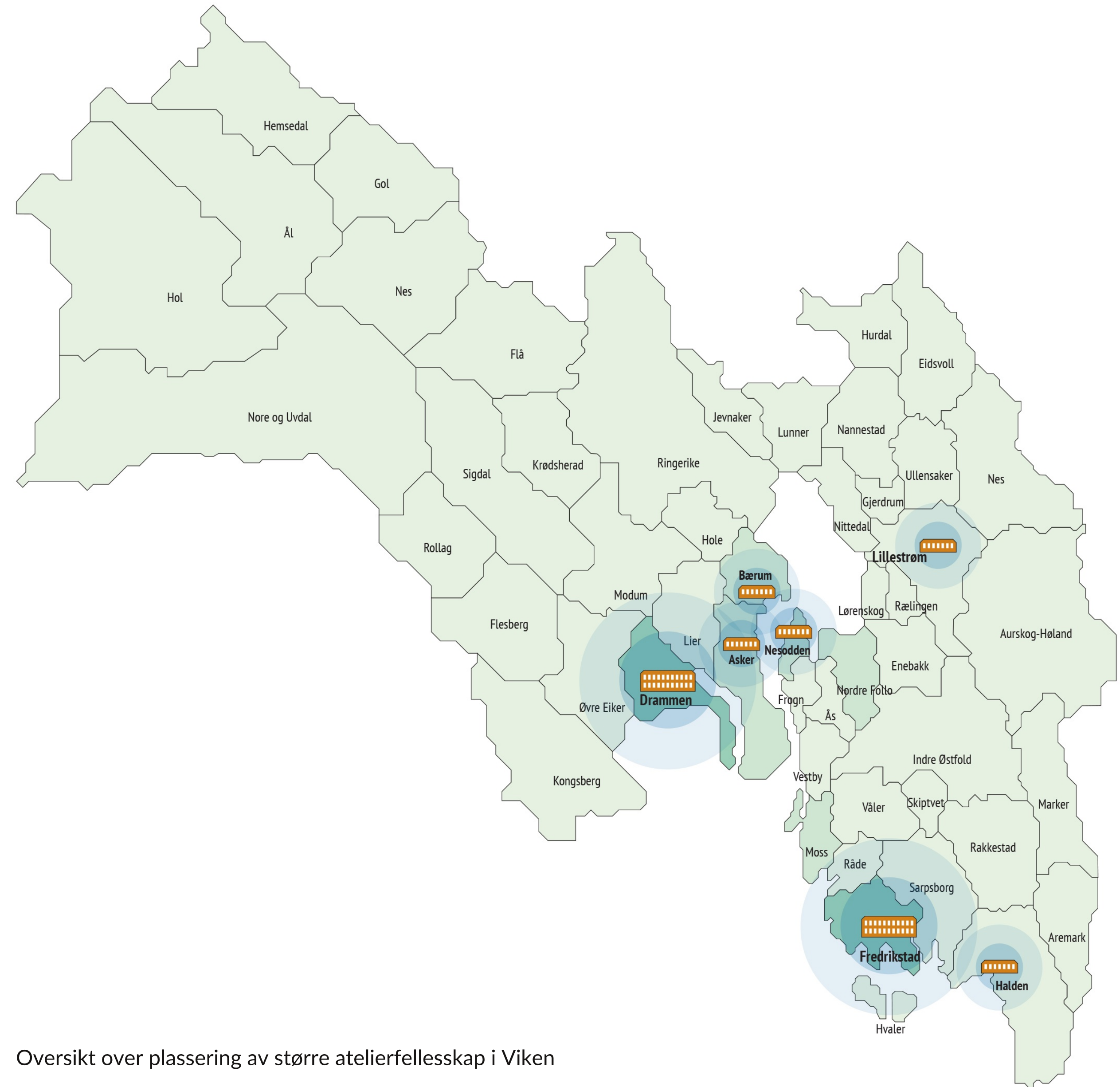
Det er god og inkluderende kunstpolitikk at større atelierfelleskap også har generøse fellesverksteder til bruk for leietagerne og andre som har et produksjonsbehov. Denne storbrukstankegangen gir et stort antall kunstnere tilgang på maskiner og utstyr det ikke er hensiktsmessig, eller økonomisk forsvarlig, å ha i personlig eie.

Kulturrådet har egne støtteordninger for fellesverksteder og vil også kunne bidra til å bygge infrastruktur for kunstnere i regionen.

Større atelierfelleskap bør også ha residency ordninger hvor kunstnere kan leie seg inn i kortere perioder. På denne måten vil man ha en stadig sirkulasjon av brukere som drar nytte av produksjonmulighetene og fagmiljøet som er knyttet til atelierene.

Forslag til tiltak:

- Utrede atelierbehovet i områder med høy tetthet av kunstnere.
- Støtte initiativer fra kunstnerne om opprettelse av atelierfelleskap ved å gjøre egnede lokaler tilgjengelig i samarbeid med vertskommunen.

Oversikt over plassering av større atelierfelleskap i Viken

KUNSTNERORGANISASJONENE

Kunstnerorganisasjonene

BOA, ØBK og BBK representerer kunstnere i det frie kunstfeltet. Våre medlemmer er selvstendig næringsdrivende uten mulighet for fast ansettelse i en institusjon. På dette området er det en vesensforskjell på billedkunstnere og andre kunstnere. Musikere, dansere og skuespillere har en stor andel frilansere, men også institusjoner som tilbyr fast ansettelse. Disse institusjonene fungerer som bjellesauer når det gjelder retningslinjer for honorering, arbeidstid, og rettigheter. Et arbeid som sprer seg utover sine respektive felt. For billedkunstnere blir dette i stor grad ivaretatt gjennom kunstnerorganisasjonene.

BOA, ØBK og BBK er demokratiske grasrotorganisasjoner som ivaretar en rekke funksjoner i tillegg til å arbeide for medlemmenes faglige, ideelle og sosiale rettigheter. Gjennom våre årsmøter oppnevnes representanter til styre, juryer og fagutvalg i institusjoner og tiltak utenfor organisasjonene. På vegne av våre medlemmer er vi derfor en viktig administrativ ressurs i det visuelle kunstfeltets kretsløp. Høy oppslutning blant kunstnerne er noe som gir legitimitet til våre oppnevnelser, faglighet og innspill i forhold til myndigheter og andre samarbeidspartnere.

BOA, ØBK og BBK har i lengre tid diskutert hvilke konsekvenser regionsreformen har for våre medlemmer og oss som organisasjoner. Denne presentasjonen belyser noen av de viktigste politikkområdene som direkte påvirker utøvere på det visuelle kunstfeltet.

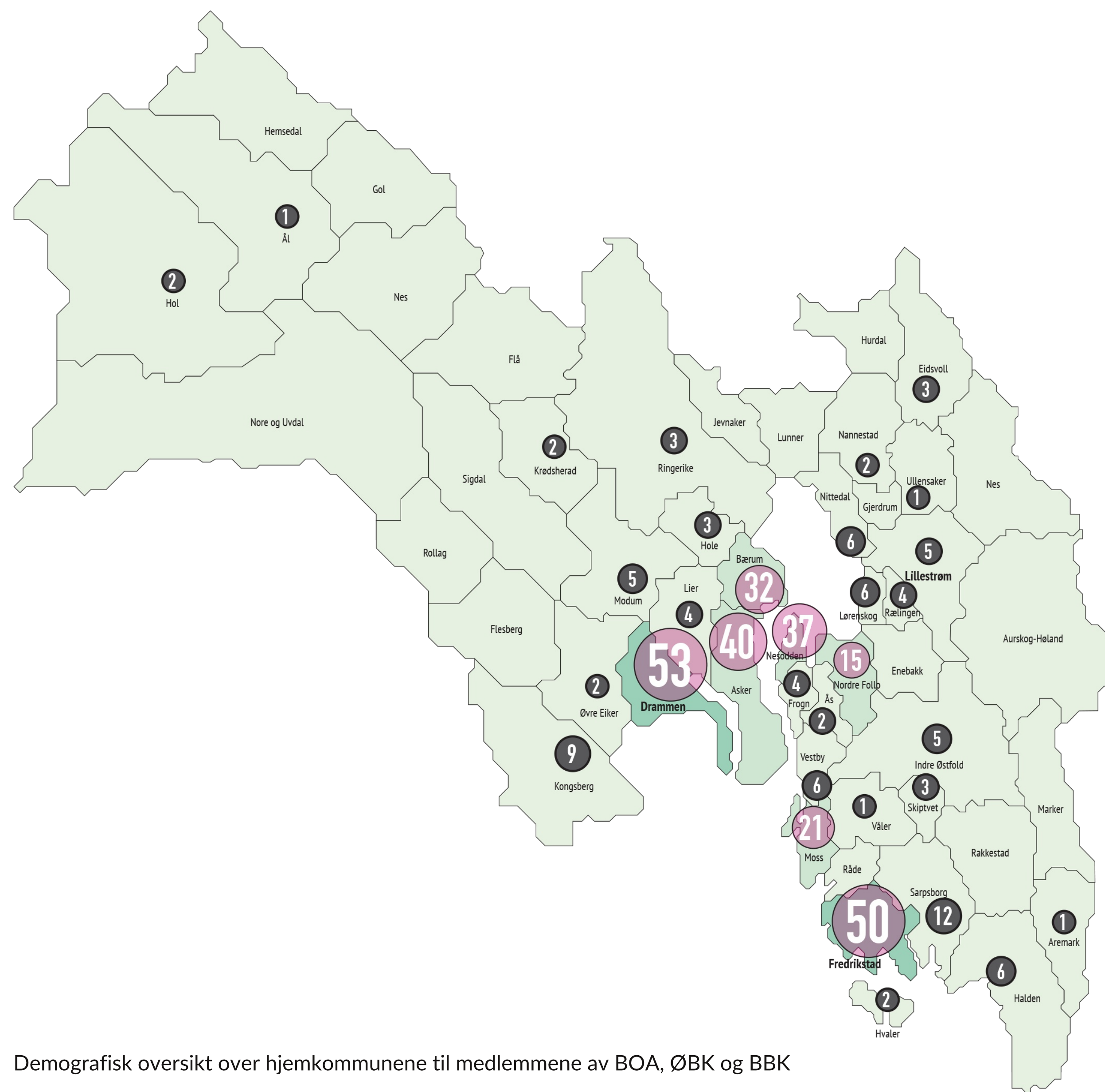
BOA, ØBK og BBK ønsker å inngå et forpliktende samarbeid for å kunne tale med en stemme til politikere og administrasjonen i Viken fylkeskommune. Dette samarbeidet vil fungere som et overordnet råd hvor saker diskuteres ferdig før vi utaler oss eller gir innspill. Vi arbeider fortsatt det formelle rundt dette og ser for oss dannelsen av *Billedkunstnerne i Viken (BiV)*. BiV vil bestå av et råd som forholder seg til fylkeskommunen og tre lokallag som driver medlemservice og organiserer lokale initiativer på kommunenivå.

Den samlede medlemsmassen av kunstnere i Viken vil være på linje med landsdekkende kunstnerorganisasjoner som *Landsforeningen Norske Malere*, *Norsk Billedhoggerforening* og *Norske Grafikere*. Vi vil med andre ord være en stor grunnorganisasjon under paraplyen *Norske Billedkunstnere*. Som dere ser av oversikten over tiltak og arrangementer organisasjonene bidrar til har vi aktive styrer og medlemmer (se slutten av dokumentet).

Vi er fagforeninger for våre medlemmer, men jobber i tillegg aktivt for å bidra til en progressiv kunstpolitikk som kommer fellesskapet til gode. Vi ønsker at denne innsatsen skal anerkjennes av Viken fylkeskommune i form av forutsigbare rammer for drift.

Forslag til tiltak:

- Forutsigbare driftsrammer for Billedkunstnere i Viken.
- Prosjektmidler til det videre arbeidet med å organisere oss i forhold til Viken fylke.

Demografisk oversikt over hjemkommunene til medlemmene av BOA, ØBK og BBK

Billedkunstnerne i Oslo og Akershus

BOA, billedkunstnerne i Oslo og Akershus er de profesjonelle kunstneres egen organisasjon i Oslo og er en grunnorganisasjon under paraplyen Norske Billedkunstnere. BOA driver galleri i Rådhusgata 19 i den ærverdige Anatomigården midt i Oslo sentrum. Vårt overordnede mål er å bedre de lokale kunstnerens muligheter i Oslo og Akershus, samtidig som vi vil bidra til den offentlige kunstsamtalen ved å vise et kritisk utvalg av kunst fra norske og internasjonale kunstnere i galleriet og i andre prosjekter.

Vi tar samfunnsansvar og ønsker å være en tilrettelegger, formidler og innovatør som tjener kunsten, kunstnerne og allmennheten i Oslo og Akershus.

Billedkunstnerne i Oslo og Akershus (BOA) har rundt 440 medlemmer der 150 er bosatt i Akershus og 250 i Oslo og resten er bosatt andre steder i Norge eller i utlandet.

BOA er resultatet av en sammenslåing av organisasjonene ABKF, Akershus Bildende Kunstneres Forening og OBK, Oslo Bildende Kunstnere som fant sted i 2002. ABKF og OBK ble begge stiftet i 1976.

BOA oppnevner til verv i kommunale utvalg og til styrer i en rekke organisasjoner og spiller en viktig rolle som leverandør av kunstfaglig kompetanse.

BOA oppnevner vi til verv i styrer og sitter i representantskap hos disse organisasjonene:

- Akershus kunstsenter
- Oslo kommunes kunstordnings innkjøpskomité
- RSU Oslo
- Tildelingsutvalg for kommunale atelierer i Oslo
- Blaker KunstSkanse
- Oslo Open
- RSU Akershus
- Østlandsutstillingen
- Regionale prosjektmidler

BOA kommer med innspill og uttalelser når det gjelder å utarbeide kunst og kulturplaner i Oslo kommune og til Akershus fylkeskommune.

Vi jobber for:

- flere og bedre kommunale atelierer
- kunstplaner og kunstordninger i kommunene
- økte kommunale/ fylkeskommunale stipender
- flere tilskuddordninger for kunst.

BUSKERUD
BILDENDE
KUNSTNERE

Buskerud Bildende Kunstnere (etabl. 1976)

BBK har rundt 120 medlemmer og er en organisasjon for profesjonelle billedkunstnere i Buskerud.

I over 40 år har BBK arbeidet for å utvikle kulturlivet i Buskerud og bedre rammene for de aktive profesjonelle kunstnerne. Styret i BBK er en aktiv bidragsyter for fylke og kommuner i utviklingen av kulturpolitikk med fokus på produksjon, visning og publikumsutvikling.

Sammen med Norske Kunsthåndverkere Sørøst-Norge (NK Sørøst) har vi majoritet i styret i Buskerud Kunstsenter og deler på styreledervervet. I tillegg oppnevner vi styre og jurymedlemmer til Østlandsutstillingen, råd og fagjuryer mm.

Et utvalg av våre tilbud og aktiviteter:

- Arrangør av Novemberutstillingen ved Drammens Museum
- Grunnlegger og administrator av Strømsø Atelierfelleskap (SAF)
- Administrerer utleie av Holmsbuhyttene, et tilbud til kunstnere i Buskerud
- Oppnevner og innstiller styre- og jurymedlemmer lokalt og regionalt
- Arrangerer fagkvelder, foredrag og seminarer
- Har avtaler som gir rabatter på innramming, verktøy og materialer
- Rådgivning

Østfold Bildende Kunstnere (etabl. 1977)

ØBK teller ca 110 medlemmer og er en organisasjon for profesjonelle billedkunstnere med tilknytning til Østfold, enten som bosatt eller født og oppvokst. Nær halvparten av medlemmene er bosatt i Fredrikstad.

De første årene arbeidet ØBK sammen med kunsthåndverkernes organisasjon NKØ (senere NK Sørøst og fra 2019 NK Viken) fram mot opprettelsen av Østfold Kunstnersenter i 1987.

ØBK jobbet siden starten i 1977 også med å arrangere kollektivutstillinger, med tilretteleggelse for utsmykningsoppdrag, og formidling av medlemmenes kunstfaglige og kunstneriske kompetanse lokalt og regionalt. Etter at Østfold Kunstsenter sin stab har overtatt og gradvis profesjonalisert formidlingsansvaret for billedkunst og kunsthåndverk på generell basis, er ØBK sitt kompetanseområde nå mest knyttet til styreverv som sikrer at kunstformidlingen er kunstnerstyrt og rådgivende kompetanseverv i blant annet innkjøpskomiteen for Fredrikstad kommunes kunstsamling.

ØBK har blant flere programfestede målsetninger et ønske om å jobbe aktivt for at en sikker og varig atelierdrift legges inn i de største bykommunenes kulturplan og satsningsområder. Vi har brukt Fredrikstad som pilot for dette arbeidet, siden byen har særdeles høy kunstnertetthet og et dokumentert stort behov for atelierbygg med rimelige og langsiktige leieforhold.

Våren 2019 arrangerte ØBK for første gang på flere tiår en medlemsutstilling i et lokale i Gamlebyen, Fredrikstad, uavhengig av Østfold Kunstsenters program.

Et utvalg av våre tilbud og aktiviteter:

- Oppnevner og innstiller styre- og jurymedlemmer lokalt og regionalt
- Arrangerer fagkvelder, foredrag og seminarer
- Rådgivning

[BOA, ØBK og BBK](#) og er grunnorganisasjoner i [Norske Billedkunstnere \(NBK\)](#). NBK er en landsdekkende fagorganisasjon for billedkunstnere med over 3000 medlemmer.